

BERICHTEN EN VARIA.

Ommegaand tandarts ten plattelande. De Zuid-Hollandsche Vereeniging »Het Groene Kruis«, die in 108 gemeenten van Zuid-Holland afdelingen heeft met een gezamenlijk ledental van 40432, besloot in hare jaarvergadering van 18 Oct. l.l. een subsidie van f 1000.— te verstrekken aan de door haar ingestelde Commissie voor Mond- en Tandhygiëne.

Deze Commissie stelt zich voor ter propagandeering van schooltandverzorging ten plattelande een ommegaand tandarts aan te stellen, die de behandeling op zich neemt der schoolkinderen in die plattelandsgemeenten van Zuid-Holland, die bij de Z.-H. Vereeniging »Het Groene Kruis« zijn aangesloten en die hun wensch te kennen geven van die hulp gebruik te willen maken.

De geldelijke tegemoetkoming aan deze functie verbonden bestaat in: een toelage van f 1000.— 's jaars door de Z.-H. Vereeniging en f 150.— 's jaars van elk 100-tal kinderen, dat zich onder tandheelkundige contrôle en behandeling stelt, uit te keeren door de Gemeente, waartoe de kinderen behooren. Tevens heeft de tandarts vrijheid om particuliere praktijk uit te oefenen. Reis- en verblijfskosten, aanschaffing van materialen en instrumentarium zijn voor rekening van den tandarts.

De Commissie is zich bewust, dat de geldelijke voordeelen aan deze betrekking verbonden niet ruim zijn. Er zal dus door den tandarts gedeeltelijk vergoeding gevonden moeten worden in de opbrengst van de particuliere praktijk. Toch mag, zooals van zelf spreekt, daaronder de eigenlijke functie van den tandarts, de behandeling en controleering der schoolkinderen en de propagandeering der schooltandverzorging niet lijden. De betrekking zal daarom

alleen met vrucht vervuld kunnen worden door een Collega, die iets voelt voor het doel, het verrichten van pionierswerk op het gebied van school-tandverzorging.

Zij, die naar de betrekking wenschen te dingen, worden verzocht zich bij ondergeteekende aan te melden, die gaarne bereid is nadere inlichtingen te verstrekken.

C. VAN DER HOEVEN,
Ieplaan 83, den Haag.

Anti-Tandbederfvereniging. Het zal binnenkort noodig zijn eene nieuwe oplaag te laten drukken van de brochure der Anti-Tandbederfvereniging »Hoe onderhoudt men zijne tanden«.

Reeds bereikten ons enkele op- en aanmerkingen over de daarin vervatte raadgevingen, waarmede wij zoo mogelijk bij een herdruk rekening zullen houden.

Voor verdere aanwijzingen om de brochure zoo goed mogelijk aan haar doel te doen beantwoorden houdt ondergeteekende zich aanbevolen.

C. VAN DER HOEVEN,
Ieplaan 83, den Haag.

Militaire Tandartsen. In het »Rapport van de Commissie tot onderzoek naar de werking van den Geneeskundigen Dienst der Landmacht«, komt een hoofdstuk voor over den militairen tandheerkundigen dienst. Wij achten het zoo uitermate belangrijk, dat wij het hier afdrukken.

Tot in 1915 was bij ons te lande van moderne tandheerkundige behandeling van militairen nauwelijks sprake. Een der officieren van gezondheid, die van de tandheerkunde eene speciale studie had gemaakt, verliet het leger; een tweede, tot tandarts opgeleid, was nog niet met zijn studie gereed. Enkele burgertandartsen waren zoo welwillend in voorkomende gevallen hulp te bieden. Overigens werd

de hulp van tandartsen slechts bij uitzondering (voor de behandeling der gevolgen van dienstongevallen) ingeroepen. Voor de tandheerkundige hulp, daarbij noodig, stond het Departement van Oorlog betaling toe. Meestal werd die hulp door het Tandheerkundig Instituut te Utrecht verleend.

De mobilisatie bracht groote behoefte aan specialistische hulp, en vele burgertandartsen over het geheele land boden deze belangeloos aan. Deze hulp werd gaarne aanvaard.

In 1915 (Koninklijk Besluit van 5 Februari) werd het instituut der tijdelijke militaire tandartsen, met den rang van 2^{de} luitenant, ingesteld. Zestien, (later twintig) dienstplichtige tandartsen werden in de verschillende garnizoenen geplaatst met de taak, tandheerkundige hulp te verleenen, zoowel in hunne standplaats als in naburige garnizoenen of kantonnementen. Hunne taak is beperkt tot de strikt noodige behandeling der zieke tanden. Voor reparatiën aan prothesen zullen slechts de voorbereidende maatregelen worden getroffen (afdruk nemen, stuk opzenden). Nieuwe prothesen worden niet gemaakt dan met machtiging van den inspecteur van den geneeskundigen dienst en dus slechts onder dezelfde omstandigheden als vóór 1915 het geval was.

Op een verzoek van de »Nederlandsche Vereeniging tot bestrijding van het tandbederf« van Maart 1915, met de strekking om ook aan de gezinnen van militairen specialistische tandheerkundige hulp van rijkswege te verstrekken, werd afwijzend beschikt. Het werd niet wenschelijk geacht vooruit te loopen op eene definitieve regeling van de behandeling in vreedetijd. Een ander bezwaar was, dat slechts een deel der gezinnen door de hulp der tijdelijke militaire tandartsen zou zijn gebaat, daar deze slechts in enkele garnizoenen geplaatst zijn, terwijl hun aantal niet voor uitbreiding vatbaar was.

Het resultaat der regeling welke gedurende de mobilisatie is getroffen is zeer bevredigend.

Voor de toekomst zijn verschillende regelingen denkbaar.

Van de verste strekking is wel deze, dat van rijkswege de opkomende lichten op tandbederf worden onderzocht en de noodige maatregelen worden getroffen om de gebitten volkomen vrij van bederf te maken en te houden. De vraag mag gesteld worden of het op den weg van het departement van oorlog ligt om jonge mannen, die tot aan hun negentiende jaar hunne tanden verwaarloosden, gedurende de weinige maanden van hun diensttijd met groote opofferingen van tijd en geld vrij van caries te maken. Naar het oordeel der commissie moet die vraag ontkennend worden beantwoord. De strijd tegen het tandbederf moet op de lagere school aangeboden worden, niet bij de volwassenen. Dan, in de kinderjaren, moet voorkomen worden, dat de Nederlandsche jongelingschap voor het meerendeel met een carieus gebit in den militairen dienst komt. ¹⁾ Eene uitzondering zou gemaakt kunnen worden voor de vrijwilligers, in de eerste plaats voor hen, die aan inrichtingen voor militair onderwijs zijn geplaatst.

De commissie acht het voldoende, op den gedurende de mobilisatie ingeslagen weg voort te gaan: militairen met klachten over hun gebit specialistisch te doen behandelen, zonder deze hulp tot het verschaffen van prothesen uit te strekken, tenzij de gevolgen van een dienstongeval een prothese wenschelijk maken.

In Duitschland beperkt men zich tot:

1^o. het genezen van acute tandziekten gedurende den diensttijd;

2^o. hetgeen noodig is om de geschiktheid tot doordienen te behouden, indien dit behoud in 's rijks belang is.

Voor eene geheel nieuwe regeling moet bovendien eene andere moeilijkheid onder de oogen worden gezien. Zal namelijk aan vrouwen, kinderen, dienstboden van militairen en aan de groote groep van niet-militairen, die op

¹⁾ Zie ook »De strijd tegen het tandbederf en de schooltandverzorging« A. L. J. C. van Hasselt, tandarts, D. D. S. Uitgegeven door de Haagsche Tandheekkundige Vereeniging.

geneeskundige behandeling voor zich en meestal voor hunne gezinnen aanspraak hebben, ook kosteloze tandheekkundige hulp van wege het departement van oorlog worden verstrekt? Het antwoord op deze vraag is van verstrekkende beteekenis voor de financieele gevolgen der regeling. De commissie is van oordeel, dat ook voor deze categorie van rechthebbenden (veelal slechts tijdelijk rechthebbenden) de tandheekkundige hulp voor rekening van het departement van oorlog niet verder moet worden verstrekt dan in het Koninklijk Besluit van 5 Februari 1915 is aangegeven.

Een andere denkbare regeling is de volgende: In de Deutsche Militärärztliche Zeitschrift van November 1914 vindt men een opstel van Dr. Krause, getiteld: Beitrag zur Zahnbehandlung der Manschaften. Een referaat hierover van den sedert overleden officier van gezondheid C. J. Prins is opgenomen in het Militair-Geneeskundig Tijdschrift 1915 blz. 3. Krause wil aan alle officieren van gezondheid in cursussen leeren, bij een patient met kiespijn de diagnose te stellen en eene voorloopige behandeling te geven, waardoor deze zonder gevaar van voortgang van het ziekteproces de gelegenheid kan afwachten om voor definitieve behandeling naar den tandarts te gaan. Een instrumentarium, zooals Krause dat omschrijft, zou hiervoor beschikbaar moeten zijn.

Acht men dit voldoende, dan kan natuurlijk met een zeer gering aantal tandartsen het doel worden bereikt.

Het referaat Prins lokte in hetzelfde tijdschrift blz. 79 eene uitvoerige bespreking uit van den tandarts A. L. J. C. Van Hasselt te 's-Gravenhage. Principieel wordt het referaat door hem niet bestreden; men mag echter in de methode Krause niet meer zien dan eene poging om patienten met tandziekten tijdelijk te helpen, eene »eerste hulp bij ongelukken«.

Deze regeling zonder meer zou dus niet veel meer opleveren dan de toestand, die vóór 1915 bestond.

In Januari 1915 werd door vier tandartsen te 's-Gravenhage

een onderzoek ingesteld naar den staat der gebitten van 1000 onder de wapenen zijnde militairen. Uit het belangrijke rapport hierover zij aangestipt, dat van deze 1000 man 130 vrij waren van caries; 209 slechts weinig carieuze of gevulde tanden hadden; te zamen 339, onder wie 42 met tandsteen of tandvleeschontsteking, zoodat van slechts $339 - 42 = 297$ verwacht kon worden, dat zij zich niet met klachten zouden aanmelden.

De overigen, ongeveer 70 pct., werden geacht zich voor behandeling te kunnen aanmelden.

Door de bemoeiingen van den tandarts Van Hasselt werd voorts een statistiek bekend van de tandheelkundige kliniek van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen te 's-Gravenhage; daaruit bleek dat 16 pct. van de mannelijke leden tusschen 18 en 30 jaar jaarlijks tandheelkundige hulp inriep.

De heer Van Hasselt komt op aannemelijke gronden tot de raming, dat in het leger 25 pct. van de militairen jaarlijks hulp zullen vragen. De commissie moet hierbij evenwel opmerken, dat in vreedstijd de soldaat niet 18—30 jaar, maar 19—22 jaar oud is, hetgeen het procentcijfer der carieusen belangrijk kleiner doet worden. Het aantal behandelingen, dat iedere patient moet ondergaan, wordt door Van Hasselt op grond van statistische gegevens gesteld op 7.5. Op 1000 man zullen dus jaarlijks $250 \times 7.5 = 1875$ behandelingen moeten geschieden. Men kan aannemen, dat een tandarts gemiddeld 15 behandelingen per dag, dus 4500 per jaar kan doen. Hij kan dus $\frac{4500}{1875} \times 1000 = 2400$ man verzorgen. Als men de maximumsterkte van het leger stelt op 33.500 man en aanneemt, dat de tijd waarin minder troepen onder de wapenen zijn, be-
steed wordt aan meer intensieve behandeling van vrijwilligers, komt Van Hasselt tot een behoefte van veertien tandartsen

$$\left(\frac{33 : 500}{2400} = 14 \right).$$

Zoowel om financiële redenen, als om de dignitarissen te behoeden voor eenzijdigheid, zou hun gelegenheid tot het uitoefenen van burgerpraktijk gegeven moeten worden.

Op de begroting van het departement van oorlog voor 1917 is een som van f3000.— uitgetrokken »voor het verlenen van specialistische hulp door tandheekkundigen.« Deze post is gesteld in verband met de omstandigheid, dat bij demobilisatie het leger plotseling van specialistische tandheekkundige hulp verstoken zal zijn, en eene regeling dan onvermijdelijk is.

De commissie meent, dat deze regeling gevonden zal kunnen worden door na de mobilisatie in de groote garnizoenen tijdelijke militaire tandartsen in dienst te houden. Voor de kleinere garnizoenen zal door opvolging van de door Krause aanbevolen hierboven als »eerste hulp bij ongelukken« betitelde methode, verkregen kunnen worden, dat de patienten, die zich daar wegens tandziekte melden, eene gunstige gelegenheid afwachten om zich onder behandeling van de militaire tandartsen te stellen, hetzij dat deze op bepaalde dagen in de kleinere garnizoenen zitting houden, hetzij dat gene zich naar de polikliniek in de grootere garnizoenen begeven.

Voor eene meer definitieve regeling zou gebruik gemaakt kunnen worden van de in de militie en in de landweer schuilende tandartsen. Op geheel analoge wijze als dit in hoofdstuk VII blz. 66 van dit rapport voor de recruiteering en opleiding der reserve-officieren van gezondheid werd voorgesteld, zullen de dienstplichtige studenten in de tandheekkunde, voor zoover zij niet reeds aan hunne militieplichten voldeden, ingedeeld worden bij de gereorganiseerde compagniën hospitaalsoldaten. Ook hun worde kaderplicht opgelegd. Ook zij worden gedurende de drie vacaties van hun vierjarigen studietijd, telkens gedurende acht weken onder de wapenen geroepen. Zij volgen gedurende de eerste en tweede periode van acht weken dezelfde

cursussen als de aspirant-reserve-officier van gezondheid; ¹⁾ gedurende den derden cursus van acht weken kunnen zij reeds als adjuvant den tandartsen in de ziekeninrichtingen behulpzaam zijn.

Na het behalen van hun diploma als tandarts worden zij als reserve-militair-tandarts, met den rang van 2e luitenant aangesteld, en gedurende acht en een halve maand onder de wapenen geroepen om als tandarts bij den militairen geneeskundigen dienst werkzaam te zijn. Hun reserveplicht worde tot het 41e levensjaar uitgebreid. Na vier jaren dienst als militair tandarts volge hunne bevordering tot den rang van 1e luitenant; waarna hunne verdere promotie geregeld worde op overeenkomstige wijze als hierboven voor de officieren van gezondheid is voorgesteld.

Ook op de militaire tandartsen is toepasselijk, dat ieder die in staat is zijn burgerpraktijk in vollen omvang uit te oefenen, eveneens voor den militairen dienst geschikt is. Het keuringsreglement zal daarmede rekening moeten houden. Voorkomen worde, dat het keuringsreglement voor de functie die tandartsen hebben te vervullen volkomen bruikbare krachten uit het leger weert.

Het diploma van tandarts werd in 1916 door 15, in 1915 door 25, in 1914 door 27, in 1913 door 19, in 1912 door 15 en in 1911 door 30 mannelijke studenten in de tandheelkunde behaald.

Uit een der commissie door het tandheelkundig instituut bereidwillig verstrekte opgave, blijken de leeftijden van de 50 mannelijke geslaagden voor het tandartsexamen in 1915, 1916 en 1917 (tot half Juli) als volgt verdeeld te zijn:

van 3	geslaagden	was de leeftijd	22	jaar
» 8	»	»	»	23 »
» 9	»	»	»	24 »
» 7	»	»	»	25 »
» 6	»	»	»	26 »

¹⁾ Zie bl. 66 van dit rapport.

van 5 geslaagden was de leeftijd 27 jaar
» 2 » » » 28 »
» 1 » » » » 29 »
» 2 » » » » 30 »
» 3 » » » » 31 »
» 2 » » » » 33 »
» 1 » » » » 41 »
» 1 » » » » 42 »

Men mag dus aannemen dat jaarlijks van tien tot vijftien studenten in de tandheelkunde als reserve tandarts in dienst gesteld zullen kunnen worden. Binnen enkele jaren zal zodoende de toestand bereikt worden, dat de methode Krause vervangen kan worden door specialistische tandheelkundige hulp, verstrekt door een beperkt aantal in vasten dienst te nemen militaire tandartsen en een grooter aantal reserve-tandartsen.

Schooltandverzorging. Op de agenda van de 21^{ste} algemeene vergadering van de Zuid-Hollandsche Vereeniging »Het Groene Kruis«, welke op Vrijdag a.s. hier ter stede gehouden wordt komt o.a. het volgende voorstel van de Commissie van de mond- en tandhygiëne voor:

1°. Aan de Rotterdamsche Tandheelkundige Vereeniging worde verleend een subsidie voor één keer van f 500.—, teneinde na bekomen toestemming van het gemeentebestuur van Rotterdam een proef te nemen met schooltandverzorging van 200 kinderen der laagste klassen van één of meer lagere scholen aldaar, en op voorwaarden nader overeen te komen.

2°. Voor den tijd van 5 jaar worde aangesteld een ommeegaande tandarts op een wedde van f 2000.— per jaar.

3°. Aan de Commissie worde verleend een crediet van f 350.— voor de samenstelling en uitgave van een geschrift over schooltandverzorging.

4°. Een subsidie worde verleend aan de Algemeene Nederlandsche Vereeniging »Het Groene Kruis«, ten

behoefte der afdeeling mond- en tandhygiëne van het verplaatsbaar algemeen hygiënisch museum.

Hierop is door het Hoofdbestuur het volgende praeadvies uitgebracht:

Het Hoofdbestuur, veel gevoelende voor den grooten arbeid, dien de Commissie zich heeft getroost, maar bezwaar makend een zoo hoogen post, als door de Commissie wordt voorgesteld, op de begrooting te plaatsen, is niet ongeneigd om aan de Algemeene Vergadering voor te stellen, een subsidie te verleenen aan de Commissie, ten einde haar in staat te stellen een begin van uitvoering te kunnen geven aan de in haar rapport neergelegde plannen.

Benoemd tot lector aan de Rijks-Universiteit te Utrecht en tot directeur van het Tandheelkundig Instituut H. de Groot, arts, om onderwijs te geven in de mondheelkundige diagnostiek ziekten en in de kaakchirurgie.

Gevestigd H. M. Foks, tandarts, en A. C. Foks-Beck, tandarts, te Leiden, Rapenburg 43.

Ch. F. L. Nord, tandarts te 's Gravenhage, Javastraat 14.

J. Kooreman, tandarts te Gorinchem, Groote Markt B. 10.

Mevrouw E. H. Dijkhuis, tandarts, Watergraafsmeer, Middenweg 34.

Correspondentie. J. W. te 's Gr. De lijnlichés in het vorige nummer worden niet uit de redactioneele kas betaald; wees dus niet ongerust.
